

E 157/10

ZÁROLT

ÚT AZ ÉLET FELÉ

A KER. NEMZETI LIGA
„VILÁGVÁLSÁG – MAGYARVÁLSÁG“
ELŐADÁS SOROZATÁBAN ELŐADTA

Dr. Rugonfalvi KISS ISTVÁN
egyetemi ny. r. tanár.

DEBRECEN
MAGYAR NEMZETI KÖNYV- ÉS LAPKIADÓVÁLLALAT RT.
1932.

ÚT AZ ÉLET FELÉ

A KER. NEMZETI LIGA
„VILÁGVÁLSÁG — MAGYARVÁLSÁG“
ELŐADÁS SOROZATÁBAN ELŐADTA

Dr. Rugonfalvi KISS ISTVÁN
egyetemi ny. r. tanár.

DEBRECEN
MAGYAR NEMZETI KÖNYV- ÉS LAPKIADÓVÁLLALAT RT.
1932.

ZÁROLT

E 157/10

A magyar nép egykedvű, lomha közömbösségét 1848. óta semmi sem kavarta fel annyira, mint a mostani gazdasági válság. Anélkül, hogy valamely pártpolitikai szervezet programszerűen irányíthatná a nagy megmozdulást, sűrűvérű, indolens magyar emberek — hivatottak és hivatlanok — tollat ragadnak, sőt a prófétai szereptől sem riadva vissza, szószerűre lépnek: meggyújtják az eddig véka alá rejtett méceszt, rámutatnak a múlt hibáira, boncolgatják a jelent és jóslatokat kockáztatnak a jövőre.

Mindenre van publikum: közönségünk falja a válsággal foglalkozó újságcikkeket, a mai szűk pénzügyi viszonyok között rövid idő alatt meg kell ismételní egy-egy érdekesebb röpirat kiadását; gyűléseknek, tudományos előadásoknak soha nem volt annyi érdeklődő hallgatója. Mindez annak a jele, hogy a magyar nép közömbösségének jege megtört, türelme tűnőfélben; többé nem lehet a nép nélkül, sőt a nép ellenére sáfárkodni a politikában.

Magam is fokozott érdeklődéssel kísérem a közállapotokat; mindent elolvasok és meg-

hallgatok, ami a válságról szól; de minden alkalommal eszembe jutott Pál apostol böics mondása: az esméret rész szerént vagyon az életben.

Rész szerént való esmérettel azonban nem sokra megyünk, mert csak a tüneteket ismerhetjük meg, csak tüneti kezelésig juthatunk, már pedig a mai fejlett orvosi tudomány épen a beteg érdekében a kauzális kezeléshez ragaszkodik: a betegség fejlődésének gyökeréig akar jutni, az alapokat akarja ismerni, hogy a kórokozó csirákat kiirthassa.

Nem tagadom, nehéz a tisztánlátás, a másod és harmadlagos tünetek között az eligazodás. Gazdaságomban módom volt megfigyelni, — bizonyára gazdatársaimnál is fordult elő hasonló eset, — hogy egy-egy beteg állatot minden orvoslás ellenére is hónapokig tartó nyavalygás, különböző betegségi tünetek fellépése után a tetvek ezrei leptek el és szívták ki utolsó csepp vérét is.

Nemzetünk testét is a bajok légiói rohanták meg. Aki multunkat alaposan ismeri, a betegségi tünetekben meg tudja állapítani a sorrendet is; a históriában járatlan kögazdász vagy politikus csak azt látja, hogy a betegség magyar földön kitenyésztt és külföldről importált szálai örülten összekuszálódtak. E szálak közül érdeklődésüknek és képzettségüknek megfelelően válogatnak korunk prófétái, nem törődve azzal, hogy egyik betegség gyógyítása a másikat hatalmasítja el halált okozóvá.

De a gyógyítási szándék és érdeklődés megvan és ezt magában is igen jó jelnek: a jövő gyógyulás garanciájának tekintem, — mert az önzetlen érdeklődés hiánya is egyik nagy nyavalyánk volt.

Hangsulyozom az önzetlen szót, mert az önzés eláradása, a materializmus minden bajunk alapoka.

Az emberiség fejlődése az idealizmus és a materializmus hullámveréséből fonódik össze, igen nehéz a nagyközönség előtt unalmas, sőt érhetetlen fogalmak hangoztatása nélkül jellemezni a történelemben egymást felváltó idealis és materialis korokat; közérthető módon tehát csak annyit mondok jellemzésül: idealis korszakokban Isten, a haza, az erkölcs, a család és ezek támasztó pillérei szabnak irányt az egyének életének; materialis korszakban mindezt detronizálja az egyéni érdek. A most uralkodó materializmus korszaka a racionalizmussal kezdődött: az emberiség előbb elfordult Istentől, azután a hazától, a közerkölcstől és ma már a társadalmi élet utolsó pillérét: a családot fenyegeti elsodrással.

A racionalizmus a mi történelmünkben II. József uralkodása alatt jutott uralomra és csaknem észrevehetően lassu fejlődéssel detronizálta az Istent. A hazát a nemzetiségi mozgalom 1820-ban kezdte ki és a trianoni békében nemcsak szétrombolta, hanem eljutottunk oda, hogy született magyar ember szája is átkot szór, vagy gunyt köp a haza fogalmára. Az

erkölcs alatt nem a köznapi értelemben vett erkölcsösséget értem csupán, hanem a nagy erkölcsi elvek, az isteni törvények uralmát, melyek a világi törvények szellemét is megszabják. Ennek a közerkölcsnek egészséges fejlődési korszakokban az állam a legfőbb öre, de materialis korban elpusztítójává lesz. Egy nagy előadássorozatban lehetne kimutatni köz-erkölcsünk fokozatos sülyedését; elég ha rámutatok arra, hogy a háboru alatt és után olyan állami cselekedetek történtek, melyekért a magánembert becsukják és ma már a népjóléti és más miniszterialis botrányokkal kapcsolatban siránkozhatunk a közerkölcs undorító bomlásán. A magánéletben természetesen sokszor az állam védőszárnyai alatt még ijesztőbb a romlás, bár annak farizeus törvényekkel és rendeletekkel útját akarják szegni. De mind hiába ! — Amikor az erkölcsi elvek uralkodnak, alig van szükség világi törvényekre és rendeletekre; viszont, amikor elhomályosodnak, hasztalan a törvénynek és rendeleteknek elmével megemészthetetlen tömege; azokat végre sem lehet hajtani, mert az az állam, mely elveszti erkölcsi iránytűjét, elveszti cselekvőképességét is, amint azt mai állapotaink oly szomoruan igazolják. **A családi élet bomlása** még nálunk csak az apa, anya és gyermek viszonyának felfordulásáig jutott, a kommunizmus már magát a családi életet is megsemmisítette.

Mi lesz ennek eredménye!? Könnyü meg-

jósolni: az idealizmus diadala, az emberiség újjászületése!

Azt mondhatná valaki, hogy ha ezt dik-tálja a történelem törvénye, dugjuk össze kezeinket és várjunk tétlen türelemmel, annál is inkább, mert a korszellem ellen nem lehet semmit cselekedni.

Igaz, hogy a korszellem körülvesz bennünket, mint a levegő, átszűrődik pórusainkon, úrrá igyekszik lenni lelkeinken; de azért okos lény az ember, hogy uralkodjon önmaga fölött is. Miként a ködös levegő rossz hatását jól fűtött szobában elkerülhetem, a korszellem hatását is tudom befolyásolni, és különösen most, mikor a materializmus napjai meg vannak számlálva, önfeláldozó, bátor férfi munkával mérsékelhetjük utolsó erőfeszítéseinek rombolását, siettethetjük kimulását. Különösen a mi szomorú végvonaglásának közepette mindent el kell követnünk, hogy a materializmus korszakát túléljük. Ez reánk nézve nemcsak életben maradást, hanem egy jobb, egy derűsebb létet jelentene, mert az az állam jut vezető pozícióhoz, — bármily kicsiny is — amely Olaszországot követve, az ébredő idealizmusnak legelőbb nyitja meg szívét.

Melyik nép lenne erre hivatottabb, mint a magyar, mely történelme legtragikusabb csapásait: Mohit, Mohácsot és Trianont a materializmustól kapta; viszont történelme legdicőbb napjait az idealizmus napfényes idejének köszöni!?

Ezen bevezetés után bárki azt vélhetné, hogy én a korszellemből folyó lelki válságot annyira túlbecsülöm, hogy annak tüneteivel, nevezetesen a gazdasági válsággal nem kívánok foglalkozni.

Tény az, hogy szent meggyőződésem szerint a lelki válság gyógyítása alapján az összes kísérő jelenséget kiküszöbölhetnénk és hogy mégis felhívom a figyelmet egyes gyors beavatkozást igénylő tünetekre, annak az az oka, mert a legkomolyabb aggodalommal szemlélem azt a rövidlátó nemzetpusztító munkát, amely a válság szanálásának szent címe alatt folyik; súlyos bonyodalmak előidézésétől tartok, amelyek esetleg végromlásba sodorják elvesztett, szerencsétlen nemzetünket.

A lelki újjászületés lassú munka, teljes sikerhez csak a második nemzedék alatt juthat; a mai nemzedéknek tehát — ha az igazságra ráeszmélhet — csak az lehet feladata, hogy a legveszedelmesebb tünetek kiirtásával biztosítsa a pusztá életet, előkészítse és megkönnyítse a jövő nemzedék munkáját.

Ebből a szempontból politikai tekintetben első feladatnak tekintem a becsületes demokrácia megteremtését; gazdasági tekintetben pedig hathatós népvédelmet és olyan adórendszert, amely az agyonsanyargatott népet lélekzethez juttatja és a vagyoni kiáltó ellentéteket megszünteti; ezzel egyidőben állandó hathatós következetes munkát a lelki újjászületés előmozdítására, rövidebben: **a nép politikai,**

gazdasági és lelki életének céltudatos védelmét és fejlesztését.

A demokráciáról mondom el véleményemet elsősorban.

Az államok szervezete, életformája az idők változásával és az állam életkorával, fejlődési fokával szokott változni. Sorsunk mostohasága miatt közéletünk életformái nem tarthattak lépést az idővel; még ma is megtartottuk középkori csökevényként az oligarchia tulzott betolyását, melyet napjainkban még türhetetlenebbé tesz a nagybirtok és nagytóke nyilvános szövetsége.

Hazánkban az 1848. évi törvényeknek jutott az a feladat, hogy a középkori romokat eltakarítsák és a demokratikus Magyarországot megteremtsék: az 1867. évi kiegyezésben azonban elsikkasztották az 1848. évi törvények demokratikus szellemét és egy hazug papíros alkotmányt adtak cserébe. Emiatt a nemzet nagy többsége lelkéből gyűlölte a kiegyezést. Az általában gyűlölt rendszernek fenntartására a magyar mágnások vállalkoztak és mivel pusztá erőszakot nem lehetett alkalmazni, mert akkor szétfoszlott volna az alkotmányról kellett hazug illúzió, (mely legalább a nemzet egy részét megnyugtatta) fenntartották azt választási visszaélésekkel, a nép intézményes megvesztegetésével, az erkölcsök rombolásával. — Aki szavaim hitelében kételkedne, tekintse végig a minisztériumok névsorát. Alig talál egy-egy polgári nevet; annyira eltávolodtunk a de-

mokráciától, hogy még a demokratikus elveket hangoztató ellenzék sem tudott tengődni anélkül, hogy egy-egy középszerű szellemi színvonalon, vagy azon alul álló grófot ne fogjon elnökének.

Az első választások vesztegetéseinek költségei az uralkodó magánpénztárából és a mágnások vagyónából kerültek ki, de lassanként a pártkasszának juttatott borraivalókért elpazarolták az állam javait és vagyont jelentő koncesszióit diszkrét zsidóknak, kiknek minden kockázattól ment vagyonosodását ez igen nagy mértékben előmozdította. Ez a magyarázata annak, hogy az utolsó minisztériumok névsorában az ekszkluzív mágnás nevek békésen megférhettek egy-egy zsidó névvel is, amit némelyek a szent demokrácia számlájára könyvelték el.

A nagy összeomlás után a mágnás-wirtschaft felszámolására a mágnások egy kiváló gyöngye, gróf Károlyi Mihály vette kezébe a hatalmat. Soha jobb alkalom nem lehetett a becsületes, az európai fejlődés színvonalán álló demokrácia megteremtésére, mint akkor. De Károlyi Mihály úgy kül-, mint belpolitikai tekintetben tönkretette nemzetünket. Olyan kevés ész kell a kormányzáshoz, hogy még ő is tudott volna valami jót, valami jobbat alkotni, ha a választásokat idejében megtartja és módot ad arra, hogy a nemzet akaratát nyilvánítsa; ehelyett végtelen hiúságában néptörvényeket adott a nép nélkül és programja folytonos

foltozgatásával készülve a választásra, egyre balra tolódott, míg végül kisajátotta a szocialisták programját és ezzel a bolsevizmusba kergette őket.

A bolsevizmus és román megszállás pusztításai után romantikus hittel alakított társaságokban tett sok haszontalan próbálkozás után nemzetünk sorsa fölött kétségbeesve sokáig elmélkedtem siralmas sorsunk és jövőnk felett. Végül erővesztett, meztelen fegyvertelenségünk, tehetetlenségünk és ellenségeink nagy száma eszembe juttatta az evangélium: Bethesda tavát, melynek vize csak akkor gyógyított, mikor egy titkos jó angyal azt felzavarta. Lelkünket — gondolám — az a bizonyos, éltető hit emelheti fel és az a reménység teszi képessé a szenvedések keresztjének hurcolására, hogy az erkölcsstelenségre épített új világrend nem tarthat sokáig; Európa politikájának vizét megzavarja egy titkos angyal! Az a beteg, kit Jézus meggyógyított, 38 évig várt a tó mellett; nekünk is a bethesdai betegek hitével és szent bizodalmaival várunk kell tehát a víz megzavarodását, **éber**en vigyázva, hogy készületlenül ne találtassunk! Soha nem volt annyira igaz az a latin közmondás, hogy az idő életet jelent, mint mai helyzetünkben. A magyar politikai bölcsesség alfája és omegája az lett tehát, ami normális körülmények között politikai feladat gyanánt szóba sem jöhetett: **biztosítani a puszt**a életet és konzerválni a nagy pillanatra népünk testi és lelki erejét!

Nemcsak országunk szörnyű megcsönkítése szabta elénk ezt a szűk és mégis nemes politikai keretet, hanem társadalmi és gazdasági viszonyaink is. Egy forradalomnak mindig vannak tanulságai. Amelyik ország levonja a tanulságokat, megspórolja egy újabb, pusztítóbb forradalom kockázatát. Forradalom után legostobább dolog az a szűk látókörű reakció, amelyet vak állati ösztönök diktálnak. A magyar forradalomnak ugyanaz volt a tanulsága, mint a háborúnak.

Ma már a háboru nem a nemes urak passziója, hanem a nép széles rétegeinek veszedelmes, a családok százezreit tönkretévő, súlyos terhe. A monarchia 13 fajta népe szolgált a háboruában; parancsnokságom alatt és minden körülmények között fokozódó büszkeséggel és imádszerű tisztelettel állapítottam meg, hogy a magyarnál elképzelhető kiválóbb nép nincsen. Sok megpróbáltatást szenvedtem a kommunizmus és oláh megszállás alatt; láttam megtévedt magyar emberek dühöngését is, de az újjászületést azzal a meggyőződéssel üdvözöltem, hogy a magyar népben a forradalmak zivatarai között sem csalódtam. Mert hogy a nagy felfordulásnak aránylag oly kevés áldozata volt, hogy oly sokan a nép között bujdosva ép bőrrel szabadulhattunk, azt derék népünk ép erkölcsi érzékének köszönhetjük.

Ugyanaz a derék, munkás, józan, okos nép — a világ legjobb népe — lenne záloga jövő életünknek is. A mai állam békében is a töme-

gek munkáján épül fel; ugyanezen tömegek erejével védheti meg magát, vagy torolhatja meg az őt ért sérelmeket.

A nagy kataklizmák után és a jövőre nagy nemzeti feladatok előtt joggal vártunk tehát olyan politikát, mely a kormányok sokszor szédelgően hangoztatott irredenta törekvéseivel harmóniában áll; joggal vártunk olyan politikát, mely a népet legalább politikailag jutalmazza háborus áldozataiért és szenvedéseiért. Ehelyett a rövidlátó reakció avult választási rendszerével és visszaéléseivel még legminimálisabb jogaitól is megfosztotta a nép millióit, és az erkölcsi alapját veszítette, romlott, úgynevezett történelmi középosztály buja újratenyésztésével, a nagytőkének tett koncesszióival és hiú alkotóvágyból eredő gründolásaival uzsorás adóprése által a nemzet mély rétegeiből kiszivta a vért és a velőt, elmélyítette a társadalmi ellentéteket és gazdaságilag a sir szélére sodorta az egész országot. Ezen rövidlátó, lelketlen sáfárkodásnak lett eredménye, hogy a nép fogalma kibővült; ma már a nyomorgó néphez számíthatjuk középosztályunkat legfelsőbb rétegéig és veszedelmesen szaporítja a nép számát a jövőjét legsötétebben látó főiskolát végzett ifjúságunknak évenként ezrekkel növekedő száma. A negyvenes években a reform-országgyűlések alatt 544.372 lélekre becsülték a nemesség számát; ezekkel szemben állottak a polgárság és jobbágyság milliói, a maít messze felülmuló gazdasági jó-

létben. Akkor éppen a gazdasági jólét miatt főként a politikai jogok kiterjesztéséről volt szó; ma nem félmillió, hanem néhány ezer ember duskál országunk minden javában, ma néhány ember csinál felelőtlenül politikát. Há tévedett, legfeljebb az ország és a jövő generáció issza meg levét...

Közállapotaink jellemzésére egyetlen példát hozok fel. Adófelszólamlási bizottságunk elé járul egy öreg debreceni magyar. „Uraim“, — mondja — „nem tudom, hogy azt a nagy adót miért vetették ki rám, mert az én 60 esztendőm, munkaképtelen, vagyontalan hadirokkant vagyok.“ És felhuzva nadrágja szarát, mutatja a hatalmas sebek forradását.

„Hány százalékos rokkant?“ kérdem.

„Eddig 50%-os voltam, de most leszállítottak 25-re.“

„Mennyi rokkantsági segélyt kap?“

„Havonta egy pengőt.“

„Miből él?“

„Fiaim tartanak el.“

„Hány fia van?“

„Három.“

„Teljesítettek-e a világháború alatt katonai szolgálatot?“

„Igen.“

Kérdem, itt nyilvánosan, van-e sziv és emberi érzés ott, ahol a koránál fogva is rokkant ember rokkantsági fokát éppen 60 éves korában szállítják le; de kérdem, van-e előre látó hazafias érzés, lehet-e eltökélt szándék

egy jobb kor kivivására ott, ahol az ilyen szegény embert, ki hazájáért áldozta testi ép-ségét, munkaerejét, elrettentő például a jövőre havi 1 pengővel jutalmazták? **Megtörténhetik ilyen embertelenség, ahol a nép a törvényhozásban megfelelő képviselőre jut?**

Ha mindnyájan éhezniék ebben az országban, azokat a szerencsétlen áldozatokat még akkor sem volna szabad ilyen állapotban hagyni, azon gyermekek sovány keresetere utalva, akiktől szintén a múltban is követelt és megint áldozatot követelhet a haza érdeke. Sok helyen és sokat prédikáltam a hazaszere-tetről, a ránkváró kötelességekről; ez azt hi-szem nemcsak jogot ad, de kötelességemmé is teszi, hogy népünk elhanyagolására és kiáltó sebeire nvomatékosan rámutassak.

Úgy gondolom különben, hogy senki előtt nem titok már, hogy az izgató, és a gyújtó anyagoknak micsoda tömege halmozódott össze, terjed és gerjed sűrösödve. Nem kelle-nek ide izgató, véresszáju népszónokok, feles-leges a népgyűlések betiltása, mert izgatnak egyes nevek, izgatnak a tények és ezt az izgat-mat csak tisztességes demokrácia, a nép aka-ratának szabad megnyilvánulása vezetheti le. Nem mondom, hogy a nép szava Isten szava; a nép is tévedhet! De ha téved, legalább tudja, hogy miért kell szenvednie.

Ez a nagyon rövidre szabott vázlat érthe-tővé teszi, hogy miért említettem első helyen a demokráciát és miért tartom halasztást nem

tűrő politikai feladatnak új választások elrendelését általános, titkos választói jog alapján.

A második halasztást nem tűrő feladat: a nép terheinek könnyítése s új adórendszer. Mídon külön említem a kettőt, azzal jelzem, hogy a nyomasztó, aránytalan és igazságtalan adóterheken kívül vannak még olyan terhek, melyek csak némileg, vagy egyáltalában nem függenek össze adórendszerünkkel. Kormányzatunk nagyzási hóbortja és a nép teherviselő képességével számot nem vető szívtelen rövidlátása átragadt a közületekre is; az egész vonalon a zsarolásig magasztosult kihágási bírságokban is nyilvánulva működik a prés: országunk úgy néz ki, mint egy lelketlen részvénytársaság; a magánéletben annál inkább dühög a szabad-rablás elmélete.

Az adóügyet illetőleg sokat lehetne beszélni. E feladat alól azonban felmentve érzem magam azért, mert mint adófelszólamlási bizottsági elnök több évi tapasztalataimat megfontolás végett illetékes hely elé terjesztettem, különösen kiemelve a kereseti adónál a létminimum megállapításának szükségességét. Szólanom kell azonban néhány olyan átmeneti intézkedésről, amely nélkül szerény véleményem szerint államunk pénzügyi válságát egyáltalában nem oldhatjuk meg és nemzetünket sem tarthatjuk erőben és életben egy jobb kor hajnaláig.

Mikor a válság váratlanul nyakunkba szakadt, úgy nézett ki gazdasági életünk, mint

az őszi mező aszott avarjával, élettelen, sápadt fűszálaival; csak a trágyakupacokon és szemétdombokon mutatott kövér, haragos zöld vegetációt.

Józanésszel nem is lehetne feltételezni, hogy az, aki arra nemes, nagy feladatra vállalkozik, hogy bajainkat gyógyítsa, életünket egy jobb jövőig megnyujtsa, feladatát ne azzal kezdje, hogy végig pillantson a siralmas magyar ugaron.

És ha ezt látó szemmel és érző szívvvel megcselekszi, csak arra a véleményre juthat, hogy a kiuzsorázott nemzet életben tartására életnedvet onnan vesz, ahol talál: a trágyakupacok és szemétdombok vegetációjából.

A válság első napjaiban Teleszky János egy igen bölcs cikkben tudatta a magyar közönséggel, hogy ő bizik abban, hogy a válságot könnyen átéljük, mert a magyar államnak van végrehajtó hatalma és krokodilus könnyeket hullatott a szegény Németország sorsa fölött, hol a kormány nem tudja akaratát végrehajtani.

Ez a derék férfiu azóta olyan hatalomhoz jutott, hogy mindent megtehetett a magyar válság enyhítésére, amit jónak látott; azóta Németország is megtette a magáét. Azt hiszem, nincs egyetlen épeszü, becsületesen érző magyar ember, aki a miniszterek kvalitásában rejlő különbségéért irigykedve nem tekint Németország felé és összes miniszteri rendeleteinket el nem cserélné

Brüning egyetlen rendeletéért. Mert a Károlyi—Teleszky-féle furcsa alakulat az állam erejét, végrehajtó hatalmát csak a szegényeken és ügyefogyottakon próbálta ki ez ideig. Csak egyetlen kicsiny, de jellemző tünetre mutatok rá. Németországban a közszükségleti cikkek árát rendelettel mérsékelték. Könyvet rendeltem Németországból a régi árjegyzék szerint és megküldték 10%-kal olcsóbban. És elgondolkoztam... Nem azon, hogy ott a könyv is közszükségleti cikk, hanem azon, hogy a német kereskedő még külföldi állampolgárral szemben is eleget tesz kormányának rendeletének! Nálunk pedig közben vigan emelkednek a közszükségleti cikkek árai, mert a kormánynak nincs bátorsága a tőke cirkulusait zavarni.

Jámbor eleink idejében a borbélyok és felcserek árkánuma az volt, hogy minden betegséget úgy gyógyítottak, hogy a szerencsétlen legyengült, vérvesztett beteg vérért megcsapolták: eret vágtak rajta. Az igaz, hogy azóta az orvosi tudomány fejlődött; az okos emberi elme rájött arra, hogy a betegnek szüksége van vérére, sőt rájöttek arra is, hogy a vérvesztett betegbe átömlesztik az erős, egészséges emberek vérért.

A politikai felcserizmusnak elriasztóbb szörnyűségét és lelketlenségét nem látta még a világ, mint ami most hazánkban a költségvetés redukálásának címe alatt folyik! És ez ellen fel kell emelnie szavát, hangosan kell

tiltakoznia minden józaneszű, minden hazáját szerető embernek, mert ezzel az eljárással még meg találják menteni a költségvetés egyensúlyát, de elveszítik a nemzetet.

Lázító részleteket nem akarok felsorolni, **de** egy dologra, mint a jövő generációval állandóan érintkező és azt rajongásig szerető embernek nyomatékosan reá kell mutatnom.

A Károlyi—Teleszky-féle intézkedések nagy része végeredményében az ifjuság boldogulása ellen irányul. A népnek egész a középosztály felső rétegéig terjedő tönkretétele után egyetlen falat kenyér reményétől is elzárja az ifjuságot. Mintha minden törekvés arra irányulna, hogy igazolja Ezekhiel prófétát, aki aperte megírta: **Az apák ették meg az egrest és a fiuk foga vásik tőle!**

Minden lelketlenül elmulasztott óra növeli a veszedelmet, minden nap mulásával drágábban kell megfizetni a megmaradás, az élet árát!

És ki fogja megfizetni, ha nem az, akinek van? Gazdasági életünk átszervezése, új adórendszer, melyekről annyit hallunk, hasznos dolgok lennének, de lassan valósulhatnak, későn hathatnak; **pedig az agyonsanyargatott nép és a veszélyben forgó állam megmentése nem tűr halasztást.**

Gyors átmeneti intézkedésre van szükség: egy nagy vagyonadóra, mely csak a nagybirtok és tőke felső régióira terjedne ki.

A nagybirtokokat illetőleg ma már sokan ismét sűrűn hangoztatják egy komoly föld-

birtokreform szükségességét; viszont mások azt állítják, hogy ilyen reformot csak nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb gazdasági és jóval kedvezőbb pénzügyi viszonyok között lehetne végrehajtani. Ehhez az aggodalomhoz érül még azt csatolom, hogy az a generáció, amely a földbirtokreformnak azt a drága paródiáját csinálta meg, melynek nem régen tanulni voltunk, nem alkalmas és méltó arra, hogy újra kezdje.

A normálisabb viszonyok eléréséig is azonban törekednünk kell arra, hogy azokat a kiáltó ellentéteket, amilyenek ma már csak rosszul adminisztrált gyarmatokon találhatók, csökkentsük.

Az állam pénzügyi helyzete és az egyre szélesebb körökre terjedő tömegnyomor, egy méltányosságot nem ismerő felfordulás megelőzése parancsoló szükségletté teszik, hogy az érdekeltekkel lefolytatandó és a méltányosság szellemétől áthatott tárgyalás állapotáná meg azt a maximumot, amelyet egy család bírhat és az azon felül eső részt vagyonadó címen vegye igénybe az állam mint elidegeníthetetlen és csak örökbérlet útján értékesíthető államvagyon.

Ez által nemcsak az állam vagyona és hitele növekedne, hanem jövedelme is a bérösszegekből és a biztosan remélhető nagyobb adókból. Ujabb időben megdöbbenő adatok jutottak napfényre arról, hogy a nagybirtokok milyen aránytalanul vesznek részt a jövede-

lemadó terhében. Abban a helyzetben vagyok, hogy rá tudnék mutatni a közölt adatoknál jellemzőbb és irtózatosabb példákra is. Legyen elég az, hogy számításom szerint a középbirtok aránylag 15—20-szor annyi jövedelmi adót fizet, mint a nagybirtok.

Ha jogosult az a vád, hogy a nagybirtok befolyása és általában könnyelműen csinált adósságai címén kivonja magát a közterhek arányos viselése alól, a multból is átvett egy olyan átkos örökséget, mely ma is sujtja nemzetünket és amely ma is minél sürgősebben kioperálandó fákéllé teszi nemzetünk testén.

Nem beszélek arról a köztudomásu tényről, hogy a nagybirtok tekintélyes részén ma is érzik a hazaárulás és *neo acquistica commissio* szagja, de rá kell mutatnom arra a súlyos kötelességmulasztásra, mellyel szoros összefüggésben van hazánk feldarabolása és az a kimondhatatlan nagy veszély, mely az elrablott területek magyarságát ma fenyegeti.

Nem szorul bővebb bizonyításra, hogy hazánk feldarabolása a nemzetiségi eszmével függ össze.

Báró Wesselényi Miklós ítéletét idézem, aki a nemzetiségi törekvésekkel kapcsolatban kifejtván azt, hogy mily keveset tettünk a nemzeti állam kiépítéséért, a magyar nagybirtokosokról a következőképen emlékezik meg. „És nem botrányosabb és vétkeesebb-e, hogy századokon keresztül annyi nagy, roppant gazdag és hatalmas nemzetségek ezer tagjai között legujabb időkig nem tudatik, hogy ta-

lálkozott volna egy, de csak egy is, ki a birto-
kaiban rendelkezése alatti ezer meg ezer ide-
gen ajku jobbágyaink magyarosítására igye-
kezett s arra valamit tett volna?! Boldog Isten!
Ha nagy uraink, kik minden kigondolhatóra
annyit és oly tömérdeket pazaroltak s annyi
nemzedéken keresztül mind a mai napig köl-
tenek, csak bármi keveset fordítottak volna
tót, sváb, orosz, oláh, rác s. a t. helységekben
a magyar nyelv behozatalára, tanítók felállí-
tása, bármi csekély jutalmak, vagy legalább
semmi pénzbe nem kerülő nyilvánítása által
akarataknak, — mennyivel kevesebb magya-
rul nem tudó, idegen lakós helység lenne most
és mennyivel sokszorozva nagyobb lenne a
magyarok száma, — **azon egyedüli lénynek,**
melytől polgári alkotmányunk s államunk
fenntartását várhatjuk! (Szózat a magyar és
szláv nemzetiség ügyében. Lipcse, 1843. 15. l.)

A derék Wesselényi Miklós ezt a szörnyű
igazságot akkor írta, mikor még saját bőrün-
kön nem tapasztaltuk a nemzetiségi eszme
romboló erejét. Miután 1848-ban egy kis izeli-
tőt kaptunk ebből a méregből, a kiegyezés után
a jóemlékezetű Herman Ottó megindított egy
akciót az erdélyi magyarság megmentésére és
terveit a turini remete, Kossuth Lajos bírálata
alá bocsátotta. Kossuth az őt jellemző éleslá-
tással leegyszerűsítette a komplikált kérdést.
Szerinte az anyai nevelés ad irányt az életre;
Erdély eloláhosodását az oláh feleség, az oláh
anya okozta. Az ótestamentomi Ruth azt

mondá az ő anyósának: „A te néped leszen az én népem, a te Istened az én Istenem.“ Szerinte azokon a helységeken kellene kezdeni a magyarság megmentését, melyek 1848 óta rohamosan eloláhosodtak, de még vannak magyar családai. Egy kis pénzajándék, egy borju ígérete annak az oláh legénynek, aki magyar leányt vesz feleségül, sokat tehetne. — Próbát ajánl; áldozzon fel erre a célra 5 tehénkét egy oláh község földesura, majd az eredmény igazolni fogja állítását. (Herman Ottó: Kossuth és Erdély ügye 28. és 59. l.) Az érdekesítő levelet Herman Ottó újságokban és egy füzetben is közölte, de nem akadt magyar földesúr, aki egy tehénkét megreszkirozott volna a szent célért!

Ellenben viseltük ennek a nemzetgyilkos középkori örökségnek terhét! Rosszul művelt, néptelen pusztaságok éktelenítik el hazánkat ma is azokon a területeken, hol nagybirtokok vannak, mert a magyar földesúr az ökröt hasznosabb állatnak tartá, mint az embert. Szállóige volt: **Plus iuvat bobulus, quam populus.** (Hasznosabb az ökör, mint a nép). Maradiságunkért meg is vert az Isten. Nem csináltuk meg idejében a népmentő földbirtokreformot az azzal járó ésszerű telepítéssel és ez által nemcsak arra adtunk módot, hogy a nemzeti-ségi eszme címén oly szörnyen megcsonkítsák hazánkat, hanem arra is, hogy az elszakított területeken az oláhok, szerbek, csehek úgy csinálhassák meg azt, hogy a magyarlakta vidékekre magyarok közzé saját fajtájukat telepít-

sék és ezzel a magyar faj asszimilálódását, elpusztítását elősegítsék.

Nemcsak életében ártott, halála után is átka marad nemzetünknek ez a szörnyü fekély.

De azért a megmaradt országcsonkon tovább dédelgetik! Útjában van a népesedésnek, a gazdasági boldogulásnak, politikai befolyásával kivonja magát a közteher viselése alól, sőt legutóbb a boletta révén a nincstelének kenyerét adóztatták meg, a nincstelennel is fizettették adóját és a nagy gazdasági krízis óta is, amikor a szegény embert vekszálják az adóért, sértetlenül, csaknem adómentesen virul. A kiáltó aránytalanságnak a közjó érdekében véget kell vetni; de addig is, míg a megfelelő viszonyok lehetővé teszik azt, legyen áldott az a vagyonadó, mely a legkiáltóbb ellentéteket rövid uton megszünteti.

Van egy igen fontos okom az elmondottakon kívül arra, hogy a földbirtokreformnak ezt az átmeneti formáját javasoljam.

A **tőke** igen szívesen venné a földbirtokreformot, mert a tőkéseket alig érintené ez, sőt a mostani időkben, mikor annyira dögszaga van a pénznek, alkalma lenne uzsorás pénzügyi tranzakcióra és alkalma lenne olcsó pénzen, végeladási áron alól összevásárolni a reformált birtokokat. A tőke szócsövei, sőt egyes tőkések is ezért karolják fel a birtokreformnak nem éppen szerencsés formában és időben kidobott eszméjét. Egyszerre elhalkulnak azonban, ha vagyonadóról kezdünk beszélni, mert

tudják azt, hogy a tőkének van már egy vagyánodó tartozása és ha újra felvetődik a vagyánodó kérdése, attól többé épőrrel nem menekülhet.

Elérkeztem ezzel ahhoz a feladathoz, hogy **a magyarországi tőkéről** is elmondjam véleményemet.

A kapitalizmus annak a materiális korszaknak, melynek szenvedő alanyai vagyunk, a legjellemzőbb és a legveszedelmesebb ártó anyaga. Szülője sok jónak és nemesnek és fellalója saját gyermekének. Ami szépet és jót produkált, az a múlté; ma eszeveszetten dühöng nemcsak gyermekei, hanem önmaga ellen is.

A kapitalizmus a protestantizmusból sarjadt ki; annak egyik mellékhatása. A mai nemzedék előtt hihetetlennek látszik, hogy ezt az istentelen szörnyet Isten nevében és Isten törvényei szerint élő, rajongó hitű keresztyének alkották, akik hitükért üldöztetést szenvedve, a munkában kerestek vigasztalást. Emberfeletti munka, nemzedékek önmegtágadó spórolása, puritán élete árán gyült az első tőke, mely a munka és termelés racionalizálása és gyár-
ipar fejlődése útján fejlődött kapitalista rendszerré! Hazánkban is a protestáns városok voltak a tőkés gazdálkodás első otthonai: így a kincses Kolozsvár, a gazdag Kassa és Debrecen. Később a jezsuiták halmoztak fel óriási tőkét; de mindaddig, míg keresztyének irányították a kapitalizmus szellemét, hű maradt a krisztusi elvekhez és az emberiség művelődé-

sének, boldogulásának előmozdítását tartotta szeme előtt. Protestáns államokban még ma is megnyilvánul az erkölcsi elvek hatása, aminek jeléül Németországban, Hollandiában, Angliában, Amerikában a tőke kórházakat, iskolákat tart fenn, tudományos társaságokat és közjóléti intézményeket támogat még a gyarmatok színes népe között is. Közismert dolog, hogy Németországban a hitlerizmus is a német tőkének köszönhető, hogy magát adminisztrálhatja. De jaj annak az országnak, hol olyan elemek kezébe került a tőke hatalma, mely a krisztusi morálnak ellensége. **Sajnos, Magyarországon a tőke majdnem egyet jelent a zsidókérdéssel.**

Azt hiszem, hogy én azok közzé tartozom, akik tárgyilagosan és bátran beszélhetnek a kényes kérdésről.

Soha sem vettem részt sem szóval, sem cselekedettel semmiféle antiszemita mozgalomban. Mindig elvek vezettek, mindig azt néztem, hogy mi és ki van ártalmára nemzetünknek; egyesek bűnéért egy egész népnek felelősségtelét nem tartottam helyesnek, mert sokszor volt alkalmam meggyőződni arról, hogy vannak hazaszerető, szépért, jóért, igazért lelkesülő zsidó honfitársaink is. Tisztán látom azt is, hogy a hazánkban uralkodó zsidó tőke csak részben ismer zsidó nacionalista érdekeket, de éppen olyan kiméletlenül lenyuzza a dolgozó kis zsidó iparosról, kereskedőről, gazdákodóról, munkásról és fogyasztóról a bőrt, mint

a magyarról. Ezek után nem minősítheti senki olcsó, divatos antiszemitáskodásnak, ha elmondok egyetmást a magyarországi zsidó tőkéről.

A zsidók Magyarországon II. József koráig kamaraszolgaságban sinylődtek és türelmi adót fizettek. II. József emberi jogokat akart biztosítani részükre. Ismerjük az erdélyi kancellária felterjesztést a zsidók állapotáról. Erdélyben és a hozzá tartozó részeken II. József trónra lépésekor összesen 21 zsidó család élt, akik kötelesek voltak Gyulafehérváron lakni. Ez a szám csakhamar megtízszereződött, mert kincstári birtokokat adtak bérbe galíciai zsidóknak, de a kancellária nincs elragadatva a jövevényektől, mert kevés adót fizetnek, szegények és sok kölcsönt vesznek fel; ragaszkodik ahhoz, hogy tovább is csak Gyulafehérváron lakjanak, sőt ellenszegül már a jó példa miatt is gróf Batthyány Ignác erdélyi püspök azon tervének, hogy birtokaira zsidókat telepíthessen.

Ebből megállapíthatjuk, hogy a betelepülő galíciai zsidók nagyon szegények voltak és nem idegenből hozták Magyarországot boldogító tőkéjüket; de megállapíthatunk még valami mást is a II. József reformeszméivel kapcsolatban megjelent röpiratokból. Még azok is, amelyek a zsidók mellett foglaltak állást, elismerték a nép nagy bűneit: uzsora, az áruk meghamisítása, hamis mérleg, üzleti ügyekben titkos egyetértés, a tisztességes munka megvetése, lopás, csalás, a közterhek alóli menekülés, a polgári kötelesség nem teljesítése úgy

szerepelnek a filoszemita röpiratokban is, mint közismert zsidó bűnök. Ezekről a bűnökről maguk a zsidók is beismerő vallomást tettek, mikor 1807-ben a nádor útján az országgyűléshez a reformmunkálatok folytatásáért folyamodtak, de a magyar társadalomra és rabságukra háritották a felelősséget. Az ébredő szabadság korszakában hittek az emberek és talán maguk a folyamodók is abban, hogy a rabság az, ami lealjasít, a szabadság minden népet megnemesít.

Azóta jó adag szabadságot kaptunk és adtunk; ma már a zsidó tőke minden erkölcsi korláttól ment országrontó és néppusztító kíméletlen kapzsisága jogosulttá teszi, hogy tetemre hívjuk a zsidóság azon képviselőit, akik az 1807. évi folyamodványt szerkesztették és benyújtották.

A világkapitalizmusból a zsidóság szívta ki a krisztusi morált és tette a tőkét rabszolga-tenyésztő, tömegemésztő rabló szörnyeteggé! Ha erről elmélkedem, mindig eszembe jut az ókori mithológiának egy gyönyörű példázata: a sas elrabolja Jupiter isteni szikráját, de saját fészket gyújtja fel vele.

Ma már csak a vak nem látja, hogy a kapitalizmus berkeiben a tűz lappangva terjed, sőt itt-ott lángra is lobbant. Ma már elég példa igazolja az ótestamentomi igazságot: **Aki elnyomja a szegényt, végezetre szükölködő lesz.** (Péld. 22. 16.)

Nem lenne okunk a kapitalista világrend

válságán szánakozni, ha ezzel együtt az emberiség legnagyobb értékeit is veszély nem fenyegetné.

Nagy élvezettel olvastam és ajánlom mindenkinek figyelmébe gróf Károlyi Imre okos és mélységes emberi érzésről tanuskodó röpiratát a kapitalista világrend válságáról. Hangsúlyozom azonban, hogy kisebb jelentőségű kérdésektől eltekintve egy mélyreható kérdésben nem tudok egyetérteni vele. Szerinte a kapitalizmus bünei szükségszerűleg a kommunizmust termelik ki. Ezzel a kishitűséggel szemben hiszem, hogy a kapitalizmus elfajulásai és a kommunizmus között a becsületes életformák lehetőségének egész skálája van; hiszem és vallom, hogy az emberiségnek nem kell okvetlenül tovább lefelé gurulnia az istentelenség lejtőjén, mert mindig nyitva áll előttünk az út Isten felé. Nem sülyedhetünk oly mélyre, hogy Krisztus kegyelme által meg ne találhatnánk az **utat, életet és igazságot!** Csak ki kell szakítani magunkat és a keresztyén egyházakat a szolgaság jármából.

Perditio tua ex te Izrael! Nem véletlen dolog, hogy bünei eltörléséül a zsidóság termelte ki Krisztust és a szociáldemokrácia apostolát, a modern Antikrisztust! Jézus is egy materialista kor szülötte volt; az eredendő zsidó bűnök karmai közül akarta kiragadni népét és ugyanezen bűnök ellen száll sikra az Antikrisztus is.

A cél egynek látszik; tudós értekezések is

igyekeztek kimutatni, hogy Krisztus szocialista volt; de a szociáldemokrácia nem méltó arra, hogy megoldja a mester saruit.

A szociáldemokrácia csak a bérmunkást tekinti embernek, osztályharcot hirdet az egész emberiség ellen; **Krisztus** általában a szegényeket és szükölködőket helyezve előtérbe, az egész emberiséget akarja egyesíteni, boldogítani a hit és szeretet által.

A szociáldemokrácia forradalmi alapon áll és vérfürdő terrorával fenyeget: **Krisztus** az eszme, a lélek, a hit szuggeráló erejével hat és hirdeti: „Ne ölj“, — hirdeti a nagy igazságot: **Ki kardot ránt, kard által vesz el.**

A szocializmus az anyag és erkölcstelenség posványába sülyesztí az emberiséget, letörli az ember képéröl az isteni bélyeget, rabságával az egyéniséget; **Krisztus** magas eszményekkel és érzelmekkel nemesíti, felemeli, szabaddá teszi lelkünket!

Nem **Krisztus** tanainak, hanem a pogány római birodalommal frigyre lépett keresztyén egyháznak a hibája, hogy a nagy diadal után megtúrte, sőt átvette a pogány államrendszert és így a mai napig nem alakulhatott ki az ideális krisztusi államrendszer.

Rész szerént való az esméret az életben! Még legkiválóbb tanítványai is más és más jellemvonását ragadták ki és helyezték előtérbe tanításainak: az egyik a hitet, a másik a jó cselekedeteket és reménységet, a harmadik, akit legjobban szeretett, a szeretet! És ko-

ronként az emberiség is a kor szellemének megfelelően nem az egész Krisztust, hanem egy-egy részletét látta, követte és imádta. Az egyik szőrszálhasogatásba merült, alárendelt dogmatikai kérdésekért gyilkolt, a másokban az intézményesen tenyésztett nyomor enyhítését sportszerűen üzték liliumszál király- és hercegkisasszonyok. Majd a romantikus rajongás a szentföld visszafoglalásáért pusztította Európa népét, hogy a nagy rajongás nyomán a fásult közöny nyisson utat a materializmusnak, melynek történelmünkben Mohi emelt emlékeztető oszlopot. Majd ismét dogmatikai viták terelik a figyelmet az üdvösség kérdései felé, hogy ebből a keresztyénség gyászos megoszlása keletkezzék. Még a reformáció sem fedezte fel az egész Krisztust: a bűnbocsátó cédulák a megigazulás kérdését tették alapjává és ebből fejlődött ki az a rajongó hit, melyet a keresztes háborúk óta nem látott a világ. Ezt a racionalizmus, a kételkedés, a közömbösség, a hitelenség váltotta fel, de az első keresztyén gyülekezetek eltűnése óta a világtörténelem nem látta testet öltetni az igazi, a hamisítatlan Krisztust: **a szegények Krisztusát!**

A keresztyén egyházak egyaránt verhetik mellüket és mea culpá-t zenghetnek emiatt most, amikor látják, hogy a fejsze immár a fák gyökerére vettetett. (Máté 3. 10), hogy az Antikrisztus miközben nyíltan a tőke ellen sorakoztatja katonáit, ahol sikereket ér el, a kapitalista világrenddel összeforrt ker. kulturát és ker.

egyházakat, sőt magát Krisztust is romok alá akarja temetni.

Ha ezt a törekvést átmenetileg siker is koronázná, szent meggyőződésem szerint Krisztus még ragyogóbb formában, még hóditóbb erővel támadna újra. „Az ég és föld elmulnak, de az én beszédim soha el nem mulnak.“ (Márk 13. 31.) Nem is mulhatnak el, mert azzal elmulna az élet kenyere (János 6. 48.) bezárulna az igazságra és üdvösségre vezető út az emberiség előtt. Mégis minden hívő keresztyém embernek kötelessége az átmeneti veszély elhárításán munkálkodni és a nagy rombolással járó kiábrándulástól a világot megmenteni.

Sokszor felmerült a reformáció óta a keresztyén egyházak egyesítésének eszméje; de soha nem állott olyan parancsolóan és oly kristály tisztán a közös, egyetértő tesvéri munkálkodás feladata előttünk, mint most. Elérkezett az idők teljessége; hitet kell tennünk arról, hogy a Krisztus szeretete és imádata-e nagyobb bennünk, avagy az apró, alárendelt részletkérdésekből támadt ellentétek?

De a keresztyén egyházak egyetértő munkája is csak akkor vezetheti át a szociális gerjedés korán szerencsésen az emberiséget és csak úgy menthetik meg a fenyegető veszedelemtől a keresztyénséget, ha az Antikrisztussal az örök, diadalmas, hamisítatlan **Krisztust állítják szembe**, őt szolgálják és elveinek megtestesüléséért küzdenek. **Ma nem elégséges a szeretetet, a reménységet és a türelmes hitet a**

krisztusi nagy célkitűzésektől elvonatkoztatva végcélként hirdetni, ma apostoli buzgósággal törekedni is kell arra, hogy a krisztusi hit szuggeráló ereje a hegyeket a tengerbe sülyessze. (Mark. 11. 23.)

„Az Úrnak lelke vagyok én rajtam, mivel hogy felkent engem, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdessem.” (Lukács 4. 13.) — mondá Krisztus és azt cselekedék az apostolok. Ez a legfőbb feladata ma is a keresztyén egyházaknak.

Az Antikrisztus vérszegény, fogyatékos erejét a keresztyén egyházak lanyhasága és a keresztyénség védelme alatt garázdálkodó Krisztusellenes tőke visszaélései táplálták ez ideig. Ha a lanyhaságot felváltja a hit buzgósága és a megalkuvást nem ismerő szociális misszió, ha megszabadulhatunk a Mammon fertőzésétől, legyőzhetetlen erőt nyerünk a tőke erkölcsi pusztításainak megfékezésére. Ez pedig jóval könnyebb feladat, mint általában gondolják. **Az aranyborjúnak csak addig van hatalma, amig hisznek benne:** mihelyt a nép kiábrándul belőle és nem fél tőle és szolgálataát megtagadja, összeomlik, mint annyi más lelketlen bálvány.

A hanyatló materializmus divatossá lett német filozófusa: Spengler, azt mondja, hogy két hatalom van a világon: **az arany és a kard;** és megállapítja, hogy a kard mindig erősebb volt és lesz, mint az arany. Ebben neki nincsen tökéletesen igaza, mert hívő keresz-

tyén ember tudja azt, hogy a kardnak is csak a meggyőződés, a hit, a lélek ad erőt. A mi Üdvözítőnk kötélből ostort fona és azzal verte ki a templomból a kalmárokat.

Mi adott a gyöngé ostornak erőt a kalmárok tömegével szemben?

Bizonyára a meggyőződés, a hit szentséges hatalma.

Az evangéliumi példa eszembe juttatja, hogy a magyar parasztnak nincsen kedvesebb szerszáma, mint a karikásnak nevezett ostor. Évekig elbabrál rajta; reá pazarolja művészi lelkének minden báját. Mi lenne, ha hitet is pazarolna rá; mi lenne, ha tudatára ébredne annak, hogy a karikás erősebb az aranyból!

Igen, a karikás erősebb az aranyból . . . és ez a válaszom mindazoknak a távollevő és itt megjelent barátaimnak, kik engem bizalmukkal megtiszteltek és felkértek, hogy álljak élére egy nemzetmentő akciónak.

Dermesztő hideg tél van. A természet alszik, úgy néz ki, mintha meghalt volna; de a napok már hosszabbodnak. A világosság terjed és az áldott nap legyőzi a halál hatalmát: új élet csirái indulnak fejlődésnek. A télen még sok jót elő lehet készíteni, a télen még ráeszmélhetnek sorsunk intézői is arra az igazságra, hogy csak becsületes magyar demokrácia, igazságos, okos adórendszer, a nagybirtok és tőke megfelelő igénybevétele, a népre és erkölcsi elvekre támaszkodó bátor lelkű és

erős kezű kormányzat biztosíthatja életünket és újjászületésünket.

Teremtő Isten, hová sülyedtünk!? Nemzetünk nagyságáról ábrándoztunk és most a pusztá élet biztosítását nagy eredménynek tűnethetjük fel.

De az idő és élet mindent jelent számunkra!

A magyargyilkos materializmus napjai meg vannak számlálva. Ragadjuk meg a szegények, a szükölködők, az üldöztetést szenvedők Krisztusának palástját hívő lélekkel és élő reménységgel: a materializmus után csak a lelkünkkel harmonizáló idealizmus következhetik... Várjuk ezt az új teremtő korszakot! Imádkozzunk minden nap élő hittel: jöjjön el a Te országod! És ha megpillantjuk a felkelő új nap első sugarait, több meggyőződéssel rebegetjük el:

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában...

Hiszek Magyarország feltámadásában!

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR

Lelt.

10.904-1955